

ความเหมือนและแตกต่างของพิธีกรรม ในเทศกาลกินเจของศาลเจ้าจีนในจังหวัดตรัง

Similarities and Differences of Vegetarian-Festival Rituals at Chinese Shrines in Trang Province

เกตมาตุ ดวงมณี*

Katematu Duangmanee*

สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Department of Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University.

*Corresponding author. E-mail: katematu@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมที่ใช้ประกอบในเทศกาลกินเจของศาลเจ้าจีนในจังหวัดตรัง จากบริบทความเหมือนและแตกต่างในอดีตสู่ปัจจุบัน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามจากศาลเจ้าในพื้นที่อำเภอเมืองตรังและอำเภอห้วยยอด จำนวน 4 แห่ง คือ ศาลเจ้าท่ามก้งเยี่ย ศาลเจ้ากิ้วอ๋องเอี้ย ศาลเจ้าหมื่นราม และศาลเจ้ากิ้วอ๋องไต่เต๋ห้วยยอด ผลการศึกษาพบว่า พิธีกรรมที่ใช้ประกอบในเทศกาลกินเจในศาลเจ้าจีนของจังหวัดตรัง ประกอบด้วย 8 พิธีกรรมใหญ่ๆ คือ 1. พิธีปลุกพระคัมภีร์ทั้ง 12 นักษัตร 2. พิธีป้ายตัว 3. พิธีขึ้นเสาเต็งโก 4. พิธีปางเอี้ยและพิธีโชกุน 5. พิธีพระออกเที่ยว 6. พิธีสะเดาะเคราะห์ 7. พิธีส่งเทพเจ้า 8. พิธีลงเสาเต็งโกและพิธีโชกุนคารว สำหรับกิจกรรมที่ปฏิบัติในพิธีกรรมดังกล่าวต่างมีทั้งความเหมือนและแตกต่างกัน นั่นคือในจำนวนทั้งหมด 8 พิธีกรรมใหญ่ มีเพียงพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ที่มีความแตกต่าง ส่วนอีก 7 พิธีกรรม มีความเหมือนกัน ทั้งนี้ความเหมือนและแตกต่างกันนี้มีความเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ เวลา ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับระบบความเชื่อของคนจีนในแต่ละกลุ่ม

คำสำคัญ : พิธีกรรม เทศกาลกินเจ ศาลเจ้าจีน จังหวัดตรัง

Abstract

The purpose of this research is to study by means of qualitative methods the similarities and differences between the series of rituals performed at the Vegetarian Festival in Trang Province in the south of Thailand. The data were collected from documents and fieldwork at four shrines in Muang Trang District and Huaiyot District, namely Tam Kong Yea Shrine, Kew Ong Yea Shrine, Chao Por Muen Ram Shrine and Kew Ong Taitae Huaiyot Shrine. The findings reveal that the rituals of the Vegetarian Festival at Chinese shrines in Trang Province consist of eight rites, listed as follows: 1. awakening people from all 12 signs of the zodiac; 2. the “Paitao” ritual; 3. the ritual of raising the “Tall Lantern Pole”; 4. offering food to the heavenly warriors (Pangyea and Kokhun); 5. a ceremony involving visiting and blessing all beings outside the shrines; 6. a ceremonial ritual entailing crossing a bridge to ward off bad luck; 7. a farewell ritual honouring the Jade Emperor deity and the Nine Emperor Gods; and 8. lowering the “Tall Lantern Pole” again and offering meat to the heavenly warriors. The results of the research show that there are both similarities and differences among the shrines in terms of the activities involved in this festival. Of the eight rites there is only one where there are major differences – this is the ceremonial ritual entailing crossing a bridge to ward off bad luck, while there are similarities involving the seven other rituals. The similarities and differences found relate to the practitioners, the venues for these rituals and their timing and the rules applying to them, with each of these factors being related to the beliefs of the individual group of Chinese Thais involved.

Keywords: Rituals, Vegetarian festival, Chinese shrines, Trang province

บทนำ

จังหวัดตรังเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นเวลานาน ชนเชื้อชาติจีนที่เข้ามาอาศัยต่างเป็นชนที่มีชาติพันธุ์ต่างกัน เช่น จีนแคะ จีนฮกเกี้ยน และแต้จิ๋ว เป็นต้น ต่อมาชาวจีนได้รับการเปลี่ยนสัญชาติจีนเป็นสัญชาติไทย เห็นได้ในปัจจุบันว่าจังหวัดตรังมีชาวไทยเชื้อสายจีนถึงร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจและอาชีพเกษตรกรรมชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดตรังต่างให้ความสำคัญกับเทศกาลและพิธีกรรมของตัวเองมาก และมีการสร้างศาสนสถานจีน คือ ศาลเจ้า เพื่อประดิษฐานเทพเจ้าและใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อของตนเอง ดังนั้นจึงมักพบว่าทุกแห่งที่มีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นชุมชนย่อมมีศาสนสถานของชาวจีนอยู่เสมอ ศาลเจ้าเป็นศาสนสถานประเภทหนึ่งที่ชาวจีนถือเป็นสถานที่สักการบูชา ศาลเจ้าไม่เพียงทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจชาวไทยเชื้อสายจีนในแต่ละชาติพันธุ์ของจังหวัดเท่านั้น หากแต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงอัตลักษณ์ และความภาคภูมิใจของตนเองสู่รุ่นลูกหลานอีกด้วย

เทศกาลกินเจเป็นเทศกาลหนึ่งที่อยู่กับศาลเจ้าจีนในจังหวัดตรังยาวนาน พิธีกรรมที่ปรากฏในเทศกาล ผู้คนในอดีตอาจเรียกว่าเป็นสิ่งเร้นลับ เป็นสิ่งที่คนในสังคมสร้างขึ้นเพื่อยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ทำให้เกิดความสบายใจทำให้เกิดความหวังในชีวิต เพราะพิธีกรรมสามารถนำไปสู่ผลที่ผู้ประกอบพิธีกรรมนั้นคาดหวังไว้ คนสมัยก่อนมีความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์น้อยมาก โดยถือว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่ลึกลับมีอันตรายและน่ากลัว ความกลัวก่อให้เกิดความเชื่อ เกิดศาสนา และเกิดพิธีกรรมขึ้น การประกอบพิธีกรรมจะทำให้ความกลัวนั้นลดหายไป สอดคล้องกับพาสกมุทเมธา (2535) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของพิธีกรรม สรุปได้ว่าพิธีกรรมต่างๆ มีคุณค่าต่อชีวิตต่อสังคม ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี เป็นศูนย์รวมของการดำรงชีวิต มีการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างความรัก ความภาคภูมิใจ ความผูกพันต่อท้องถิ่น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความสนุกสนานในหมู่ญาติพี่น้องและเพื่อนฝูง ขณะที่สุเมธ เมธาวิทยกุล (2532) กล่าวถึงพิธีกรรมว่าเป็นเสมือนกระพี้ของต้นไม้ ทำหน้าที่ป้องกันและหล่อเลี้ยงแก่นภายใน พิธีกรรมจึงมีความสำคัญในแง่ที่หล่อหลอมแก่นแท้ของศาสนา นอกจากนี้กิ่งแก้ว อรรถการ (2527) ก็ได้กล่าวถึงประโยชน์ของพิธีกรรมว่า พิธีกรรมเป็นวัฒนธรรมที่คนในสังคมได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ เมื่อประกอบพิธีกรรมใดพิธีกรรมหนึ่งไปแล้ว ผู้ทำพิธีนั้นย่อมมีความสบายใจและความหวังในชีวิต เพราะเชื่อว่าพิธีกรรมต้องนำไปสู่ผลที่คาดหวังไว้ ดังนั้นการศึกษาพิธีกรรมที่ปรากฏในเทศกาลกินเจจึงอาจกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นสืบไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาพิธีกรรมเทศกาลกินเจของศาลเจ้าจีนในจังหวัดตรัง และเพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างของพิธีกรรมในเทศกาลกินเจ

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลของศาลเจ้าในเขตพื้นที่อำเภอเมืองตรังและอำเภอห้วยยอด จำนวน 4 แห่ง คือ ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองตรัง ประกอบด้วยศาลเจ้าท่ามกั้งเยี่ย ศาลเจ้ากิวอ่องเยี่ย ศาลเจ้าหมื่นราม และศาลเจ้าที่ตั้งอยู่ในอำเภอห้วยยอด คือ ศาลเจ้ากิวอ่องโตเตห้วยยอด โดยใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบพิธีกรรม กรรมการและเจ้าหน้าที่ศาลเจ้า จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษาเรียบเรียงและรายงานผลด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์และแสดงภาพประกอบบางตอน

ผล

ปี พ.ศ. 2447 ประเพณีถือศีลกินเจจังหวัดตรัง ถือเป็นประเพณีเก่าแก่ของชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมในจังหวัดตรังที่ปฏิบัติสืบเนื่องติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อถึงช่วงเทศกาลกินเจชาวไทยเชื้อสายจีนผู้นับถือและศรัทธาในประเพณีถือศีลกินเจ จะงดรับประทานอาหารที่ปรุงจากเนื้อสัตว์ พืชผักที่มีกลิ่นฉุน ตลอดจนผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ทุกชนิด และงดชวามห่มขาวตลอดระยะเวลาของงานประเพณี 9 วัน 9 คืน

เทศกาลกินเจเป็นเทศกาลที่สำคัญเทศกาลหนึ่งที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น และเป็นเทศกาลประจำปีของชาวจีนในจังหวัดตรังที่กำหนดขึ้นระหว่างวันขึ้น 1 ค่ำ ถึงวันขึ้น 9 ค่ำ เดือน 9 ของทุกปี ตามปฏิทินทางจันทรคติของจีน

การประกอบพิธีกรรมในเทศกาลกินเจ จำเป็นต้องมีม้าทรงเป็นเทพผู้บัญชาการ คอยควบคุมพิธีกรรมให้เสร็จสมบูรณ์ ซึ่งภาษาจีนเรียกว่าแป๊ะจ้าย อันหมายถึง พระบัญชาการ การประกอบพิธีกรรมจะมีทั้งพิธีเล็ก พิธีใหญ่ แต่ละพิธีจะมีคาถาสำหรับอัญเชิญพระและทำพิธีที่แตกต่างกัน โดยแบ่งพิธีกรรมในเทศกาลกินเจเป็น 8 พิธีกรรมใหญ่ๆ

1. พิธีปลุกพระดมประชากรทั้ง 12 นักษัตร

สวณ กิตติเชษฐ (สัมภาษณ์, 2557) กรรมการศาลเจ้า ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปลุกพระดมประชากรว่า ในวันไหว้พระจันทร์ หรือวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 ฮวดชูหรือผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม และมีความรู้ความสามารถในเรื่องการประกอบพิธีกรรมจะอัญเชิญเทพเจ้าเพื่อระดมพลทหารฟ้า และจตุรหาราชิกาให้มาทำหน้าที่รักษาการศาลเจ้า และให้ไปเข้าฝันประชากร บอกล่วงหน้าว่า จะมีการร่วมกันสะเดาะเคราะห์ และกินเจที่ชาวตรังรุ่นก่อนพูดว่า “กินผัก” เนื่องจากกินเฉพาะผัก ผู้คนจึงใช้คำนี้กล่าวถึงเทศกาลกินเจเรื่อยมา

ความเหมือนของพิธีกรรม แต่ละศาลเจ้าจะปลุกพระดมประชากรทั้ง 12 นักษัตร เช่นเดียวกัน แต่ถ้าเวลาในการกินเจมีความเหลื่อมล้ำกัน ก็จะมีการปลุกพระดมประชากรด้วยเวลาที่ต่างกัน

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องจำนวนเสาที่ใช้ในพิธีกรรม ศาลเจ้าก๊วยอ่องโตเตห้วยยอด ใช้ไม้ปักหลักหน้าศาลเจ้าจำนวน 12 เสา แต่ศาลเจ้าก๊วยอ่องเอี้ยใช้ไม้ปักหลักหน้าศาลเจ้าจำนวน 13 เสา จากการสอบถามธีรวัฒน์ ฝันเชียร (สัมภาษณ์, 2558) ฮวดชูประจำศาลเจ้า ได้อธิบายว่า เนื่องจากมีเดือน 9 สองครั้งจึงต้องปักจำนวน 13 เสา คือการปักเพิ่มจากจำนวนเดิม 1 เสา การที่มีเดือน 9 จำนวนสองครั้งในหนึ่งปีนั้น มิใช่เป็นเรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย

2. ความแตกต่างเรื่องเวลาในการประกอบพิธีกรรม ศาลเจ้าก๊วยอ่องเอี้ยจังหวัดตรังจะปลุกพระดมประชากรทั้ง 12 นักษัตรในวันไหว้พระจันทร์ ก่อนเทศกาลกินเจ 15 วัน แต่ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะทำพิธีกรรมนี้ก่อนเทศกาลกินเจประมาณ 1 อาทิตย์ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 สัญลักษณ์การปลุกพระคัมภีร์ทั้ง 12 นักขัตตบริเวณหน้าศาลเจ้า

2. พิธีบายตัว

พิธีบายตัวเป็นพิธีอัญเชิญกิมซัน¹ ขององค์เทพ ลี้ตักดีลี้หรือพระปฎิมาออกจากศาลเจ้า เพื่อจะได้จัดโต๊ะบูชา ทำความสะอาดและจัดสถานที่ต่างๆ ในศาลเจ้า พิธีนี้จะกระทำก่อนการกินเจประมาณ 1 สัปดาห์ จะมีการอัญเชิญกระถางธูปกลาง และอัญเชิญเทพเจ้าต่างๆ ที่มีหน้าที่จัดการกินเจเข้าประจำการ เพื่อให้เทพเจ้าได้หารือกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในการกินเจ

ความเหมือนของพิธีกรรม ในพิธีบายตัวจำเป็นต้องอัญเชิญองค์เทพออกจากศาลเจ้า แต่การเคลื่อนย้ายองค์เทพต้องใช้กระดาษาเงินกระดาษาทองรองฐานพระก่อนการเคลื่อนย้าย ลำดับการอัญเชิญกิมซันขององค์เทพออกมาจากศาลเจ้าจะเรียงตามฐานันดรศักดิ์ของเทพนั้นๆ โดยทั่วไปแล้วหน้าที่ดังกล่าวนี้เป็นของกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของศาลเจ้า

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องการเปิดปิดศาลเจ้าหลังพิธีบายตัว ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะปิดศาลเจ้าหลังจากทำพิธีบายตัวเสร็จ ดังนั้นสาธุชนจะไม่สามารถเข้าไปสักการะเทพเจ้าในศาลเจ้าได้ และจะเปิดศาลเจ้าอีกครั้งในวันขึ้นเส้าเต็งโก สำหรับศาลเจ้ากิ้วอ๋องเอี้ยตรงหลังจากทำพิธีบายตัวเสร็จยังคงเปิดศาลเจ้าให้สาธุชนเข้ามาสักการะเทพเจ้าได้ตลอด

¹ กิมซัน หมายถึง รูปเคารพ หรือเทวรูปที่มีลักษณะเป็นประติมากรรม (หล่อ ปั้น แกะสลัก) ของชาวจีนทั้งในพุทธศาสนาและศาสนาเต๋า

2. ความแตกต่างเรื่องสถานที่ทำพิธีป้ายตัว ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเฮี้ยตั้งจะเชิญวิญญาณของเทพเจ้ามาไหว้ที่กระถางธูปกลางบนโต๊ะป้ายตัว จากนั้นนำกิมขึ้นเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาทำความสะอาด หลังจากนั้นเชิญกิมขึ้นกลับวางในตำแหน่งเดิมและเผาโต๊ะป้ายตัว ถือเป็นการส่งคืนให้เทพเจ้า สำหรับศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะทำการป้ายตัวตั้งบริเวณหน้าศาลเจ้า

3. พิธีขึ้นเสาธงหรือขึ้นเสาเต็งโก

พิธีนี้จะทำกันในวันสิ้นเดือน 8 มีการระดมทหารพลทหารฟ้าเข้าประจำการที่บริเวณการจัดงานทั้ง 3 ชั้น คือ ชั้นนอก ชั้นกลาง และชั้นใน หลังจากนั้นทำพิธีขึ้นเสาเต็งโก ชุมชุมเทวดาทั้งสุริยจักรวาลและกลุ่มดาวฤกษ์ทั้ง 28 กลุ่ม² ชุมชุมเซียนและฤๅษีบำเพ็ญพรตทั้งปวง ชุมชุมครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัว ชุมชุมสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวง หลังจากอัญเชิญพระอิศวรเข้าไปเป็นประธานภายในศาลเจ้าพร้อมทั้งอัญเชิญเจ้าที่เอาไว้หน้าศาลให้เข้าประจำการตามโต๊ะต่างๆ พิธีการนี้ถือเป็นการเลิกพิธีป้ายตัวที่จัดขึ้นก่อนหน้าเมื่อ 3-4 วันที่แล้วมา

ตอนกลางคืนประมาณ 22.00 นาฬิกา เป็นต้นไป เทพเจ้าต่างๆ ที่มาชุมนุมกันตั้งแต่พิธีอัญเชิญเทพนพเคราะห์ทั้ง 9 พระองค์ให้เข้าไปประจำพระที่นั่ง เพื่อประชาชนจะได้สักการะบูชา พิธีกรรมนี้เรียกว่า “จี้บลิ้น” พิธีกินเจจะเริ่มต้นตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ประชาชนเริ่มเข้าไปสักการะและเริ่มงดอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ตั้งแต่บัดนี้ พร้อมทั้งมีการอ่านโองการบวงสรวงเทพนพเคราะห์ซึ่งเรียกว่า “ล่องเก็ง”

² ดาวฤกษ์ทั้ง 28 กลุ่ม เรียกอีกอย่างว่า กลุ่มดาว 28 นักขัตของจีน ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนาจากอินเดียตอนเหนือ กลุ่มดาวฤกษ์ 28 ดาว แบ่งตามสัตว์เทพทั้งสี่ ได้สัตว์เทพละ 7 ดาวฤกษ์ อันมีชื่อเรียกทั้ง 28 ดาวฤกษ์คือ กลุ่มดาวฤกษ์ทางทิศตะวันออก (ฤดูใบไม้ผลิ) สัตว์เทพ คือ มังกรเขียว ประกอบด้วย ดาวฤกษ์ เจี้ยว (角) ดาวฤกษ์คัง (亢) ดาวฤกษ์ซื่อ (氏) ดาวฤกษ์ฝง (房) ดาวฤกษ์ซิน (心) ดาวฤกษ์เว่ย (尾) และดาวฤกษ์จี้ (箕) กลุ่มดาวฤกษ์ทางทิศเหนือ (ฤดูหนาว) สัตว์เทพ คือ เต่าดำ+งู ประกอบด้วย ดาวฤกษ์โต่ว (斗) ดาวฤกษ์หนิว (牛) ดาวฤกษ์หนวี่ (女) ดาวฤกษ์ชวี (虚) ดาวฤกษ์เว่ย (危) ดาวฤกษ์ซื่อ (室) และดาวฤกษ์ปี้ (壁) กลุ่มดาวฤกษ์ทางทิศตะวันตก (ฤดูใบไม้ร่วง) สัตว์เทพ คือ เสือขาว ประกอบด้วย ดาวฤกษ์ซุ่ย (奎) ดาวฤกษ์โหลว (娄) ดาวฤกษ์เว่ย (胃) ดาวฤกษ์เหม่า (昂) ดาวฤกษ์ปี้ (毕) ดาวฤกษ์จือ (觜) และ ดาวฤกษ์เซิน (参) กลุ่มดาวฤกษ์ทางทิศใต้ (ฤดูร้อน) สัตว์เทพ คือ นกแดงประกอบด้วย ดาวฤกษ์จิ้ง (井) ดาวฤกษ์กู่ย (鬼) ดาวฤกษ์หลิว (柳) ดาวฤกษ์ซิง (星) ดาวฤกษ์จาง (张) ดาวฤกษ์ยี้ (翼) และดาวฤกษ์เจิน (辰)

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนในเรื่องการคัดเลือกไม้ไฟที่ใช้ทำเสา ไม้ไฟที่จะทำเสาตั้งโกจะนิยมใช้ไม้ไฟสดที่มีอายุ สักเกตจากโคนต้นที่มีรากขึ้น ภาษาชาวบ้านเรียกว่าลายงูเหลือม ต้องนับให้เกิน 36 ปล้อง คือ นับจากโคนถึงปลายยอดเท่ากับ 36 เปรียบเสมือน 36 ชั้นฟ้า ย่าให้ยอดหักเด็ดขาด สำหรับลำที่ 2 เลือกไม้ไฟให้มีขนาดสั้นกว่าลำแรก เพื่อใช้สำหรับคาคับเสาดันแรกให้เป็นลักษณะคล้ายคันชั่งเอียงๆ ลำที่สองใช้สำหรับแขวนรอกกับเชือกเพื่อชักตะเกียงขึ้นไปด้านบนปลายเสา บางศาลเจ้ามิได้มีความพิถีพิถันในการเลือกลำไม้ไฟไม่ดีจึงเกิดเหตุไม้ไฟหักกลางลำ ซึ่งถือเป็นสิ่งไม่ดี

2. ความเหมือนในเรื่องสิ่งของที่ใส่ในก้นหลุม เมื่อขุดหลุมเพื่อจะนำเสาตั้งโกใส่ในหลุม บริเวณก้นหลุมพระที่ประกอบพิธีจะใส่เงินทอง ยันต์ ข้าวสาร และประพรมด้วยน้ำมนต์

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องเวลาในการยกเสาตั้งโก แต่ละศาลเจ้าจะมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับคำบัญชาขององค์เทพผู้เป็นประธาน ดังนั้นจะไม่พบว่าแต่ละศาลเจ้ามีการขึ้นเสาตั้งโกในเวลาเดียวกัน การยกเสาตั้งโกจะทำก่อนเวลา 9.00 นาฬิกา

2. ความแตกต่างเรื่องธงที่ติดเป็นปลายเสา ศาลเจ้าก๊วอ่องเอี้ยตรังจะผูกแฉ่งมุ่มจำลองตรงลำไฟส่วนย่อ เชื่อว่าเป็นการอารักขาทิศทั้งแปด แต่ศาลเจ้าก๊วอ่องไต่เต๋ห้วยยอดจะแขวนธงสัญลักษณ์รูปปุตตรงลำไฟส่วนย่อ เนื่องจากปูเป็นสัตว์เลือดเย็นในเทศกาลกินเจจะไม่มี การแสดงอิทธิฤทธิ์ใดๆ อันอาจจะก่อให้เกิดเลือดตกยางออกได้

4. พิธีปางเอี้ยหรือพิธีวางกำลังทหารและพิธีโขก

พิธีปางเอี้ยหรือพิธีวางกำลังทหาร จะวางทหารในทิศทั้งห้า โดยมีจำนวนทหารและธงประจำทิศที่ต่างกัน การวางกำลังทหารจะวางหลังจากที่ได้มีการทำพิธีทำความสะอาดศาลเจ้าเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยจะมีฮวดซู เป็นผู้วางทหาร และพระระดับแม่ทัพรวมถึงพระเล้าเอี้ยจะมาเป็นสักขีพยานด้วย หลังจากพระที่ทำหน้าวางกำลังทหารเสร็จแล้ว ก็จะถอดจากร่างทรงไปประทับในศาลของตนเอง ต้องมีการตั้งน้ำชาและของไหว้ไว้หน้าธงหรือทิศที่ได้วางกำลังทหารด้วย เพราะทหารฟ้าที่ทำงานในการดูแลความเรียบร้อยตลอดการกินเจก็ต้องกินเหมือนกัน ซึ่งทหารเหล่านั้นต้องทำงานทั้งวัน ดังนั้นจึงต้องนำอาหารมาเช่นไหว้ในตำแหน่งดังกล่าว

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องการวางกำลังพลทหารแต่ละทิศ การวางกำลังพลทหารจะยึดตามทิศต่างๆ ของสี่ธงทั้งห้าสี ดังนั้นตำแหน่งการปักธงในแต่ละศาลเจ้าจะต่างกันเนื่องจากแต่ละศาลเจ้ามีการหันหน้าของศาลเจ้าไม่เหมือนกัน อีกประการหนึ่งของการปักธง คือ การนำ

อ้อเหล่งหรือธงอาญาสิทธิ์ลีดำ ปักวางทางด้านทิศเหนือ เพราะทิศเหนือเป็นทิศที่มีศัตรูจำนวนเยอะ จะเห็นได้ว่าสมัยก่อนในการทำสงครามข้าศึกของประเทศจีนส่วนใหญ่มาทางทิศเหนือ สำหรับทิศตะวันออกเป็นทิศรวมพล เพราะมีกำลังพลมากที่สุด

2. ความเหมือนเรื่องกำลังทหารของธงแต่ละสีในการบัญชาการทัพ สีเขียวเป็นสีที่มีจำนวนทหารมากที่สุด คือ จำนวน 810,000,000 นาย จึงต้องปักบนพื้นด้านทิศตะวันออก เป็นสีแรก สีแดงมีกำลังทหารจำนวน 640,000,000 นาย ปักทางด้านทิศใต้ สีขาวมีกำลังทหารจำนวน 360,000,000 นาย ปักทางด้านทิศตะวันตก สีดำมีกำลังทหารจำนวน 250,000,000 นาย ปักทางด้านทิศเหนือ ถือเป็นสีอันตรายและมีความรุนแรงมากกว่าสีอื่น และสีเหลืองเป็นทัพหลวง มีกำลังทหารจำนวน 90,000,000 นาย ปักตำแหน่งตรงกลาง

ความแตกต่างของพิธีกรรม

ความแตกต่างเรื่องการวางตำแหน่งธง ศาลเจ้ากิ้วอ๋องเอี้ยตั้งวางตำแหน่งธงเป็นเครื่องหมายกากบาท คือ เริ่มจากธงสีเขียว ธงสีขาว ธงสีแดง และธงสีดำ สำหรับธงสีเหลืองจะวางตรงกลาง แต่ศาลเจ้าอื่นจะวางเป็นรูปวงกลม คือ ธงสีเขียว ธงสีแดง ธงสีเหลือง ธงสีขาว และธงสีดำ

สำหรับพิธีโชกุนเป็นพิธีเลี้ยงพลทหารฟ้าทั้ง 5 ทิศ พิธีดังกล่าวนี้เทียบเท่ากับการสวนสนามปฎิญาณตนจะกระทำในวันขึ้น 1 ค่ำ 3-6-9 ค่ำ เป็นพิธีกรรมทางทหาร

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องพระที่ประทับทรง พระที่ประทับทรงจะเป็นพระทหาร เนื่องจากเป็นพิธีกรรมของฝ่ายทหาร เช่น พระโหล่เอี้ย และพระอั้งอั้งยี่ เป็นต้น

2. ความเหมือนเรื่องเวลาในการประกอบพิธีกรรม พิธีโชกุนจะจัดในช่วงบ่ายของวันขึ้น 3 ค่ำ 6 ค่ำ และ 9 ค่ำ โดยการวางโต๊ะบูชาหน้าศาล จัดวางพระประธาน วางถ้วยน้ำชา 5 ถ้วย หมายถึงกองกำลังทหารทั้งห้า จัดประมาณเวลา 14.00 นาฬิกา วางกิมขึ้นหัวทหารทั้งห้า ศาลเจ้าในจังหวัดตั้งทำพิธีเลี้ยงทหารแบบโบราณ นั่นคือ ไม่ว่าทหารฟ้าดำรงตำแหน่งสูง-ต่ำอย่างไร ก็สามารรถได้รับอาหารโดยพร้อมเพรียงและทั่วถึง ดังเช่นทหารในสมัยก่อนที่ต้องนอนกลางดินกินกลางทราย โดยวางอาหารบนเสื่อเหนือพื้นลาน นอกจากนี้แล้วเอกอนันต์ สวัสดิรักษ์ (สัมภาษณ์, 2558) ผู้ทำหน้าที่ฮวดซุพระจำศาลเจ้าให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “ช่วงกลางคืนเวลาประมาณ 19.00 นาฬิกา จะมีพิธีตรวจพลทหารทั้ง 15 เสา ตามตำแหน่งที่ได้วางไว้ตั้งแต่ชั้นนอก ชั้นกลาง และชั้นใน”

3. ความเหมือนเรื่องความเชื่อที่มีต่อพระเสื่อ ในพิธีกรรมโชกุนจะมีตำแหน่งการวางของไหว้ให้กับพระเสื่อ เพราะพระเสื่อเป็นพระที่ดุร้าย และมีพลังต้องใช้พระเสื่อมาควบคุมทหารที่ไม่เชื่อพระซัฎฤทธิ์ จำปา (สัมภาษณ์, 2558) กล่าวว่า “ในพิธีโชกุนจะมีการเลี้ยงบริวาร

เบื้องล่าง เปรียบตั้งเป็นบริวารในโลกมนุษย์ เสือจะกินของความเป็นหลัก ได้แก่ หมู ไก่ ไข่ไก่ดิบ” สอดคล้องกับสายัณห์ ก้องกิตติไพศาล (สัมภาษณ์, 2557) ผู้ทำหน้าที่ดูแลศาลเจ้า กล่าวว่า “หากการประกอบพิธีกรรมกินเจราบรื่นไม่มีปัญหา หรือไม่มีอะไรติดขัด ก็จะมีร่างทรงที่ทรงพระ เสือวิ่งหรือคลานไปกินบะหมี่ และจะคาบเนื้อหมูในพิธีโชกุนควา (วันขึ้น 10 ค่ำ) เป็นสิ่งที่แสดง ให้ทราบว่ามีกรทำพิธีถูกต้อง แต่ถ้าการทำพิธีโชกุนไม่มีพระเสือประทับทรง เป็นที่สังเกตว่า ต้องมีการทำสิ่งใดผิดพลาด พระผู้ประกอบพิธีจะทำการทอดโผ้ยไม้ขึ้น อีกนัยหนึ่งแสดงว่า กองกำลังทหารยังกินไม่อิ่ม ดังนั้นต้องแก้ไขให้ถูกต้อง ไม่เช่นนั้นก็จะไม่สามารถผ่านไปทำพิธีกรรม อย่างอื่นได้” นอกจากนี้ พิสิษฐ์ เกตุแก้ว (สัมภาษณ์, 2557) ผู้ทำหน้าที่ร่างทรงให้ข้อมูลเพิ่มเติม เกี่ยวกับความเชื่อของพระเสือน่าว่า “ในพิธีโชกุนต้องมีพระเสือ เนื่องจากพระเสือเป็นผู้ควบคุมม้า มิให้ม้าวิ่งไปที่ใด เนื่องจากม้าต้องรอให้ทหารกินอาหารเสร็จก่อน” จะเห็นได้ว่าข้อเท็จจริงดังกล่าว เป็นเรื่องราวที่อิงกับประวัติศาสตร์เนื่องจากการทำสงคราม พาหนะของทหารก็คือม้า ดังนั้น ม้าต้องรอผู้ควบคุมบังเหียน

4. ความเหมือนเรื่องการวางตำแหน่งสิ่งของไหว้ประจำทิศ ทิศธงสีเขียวจะมีการ วางหญ้าและน้ำ ให้กับพลทหารม้า ทิศธงสีขาววางข้าวสาร ทิศธงสีดำมีการปักดาบไว้ เนื่องจาก เป็นทิศพักอาวุธ ทหารทุกนายต้องวางอาวุธก่อนรับประทานอาหาร ทิศธงสีแดงวางพระเสือนำ พร้อมเครื่องเซ่น (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การวางเครื่องเซ่นไหว้พระเสือในพิธีโชกุน

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องจำนวนอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธี การจัดด้วยโซกุน มีได้ตั้งแต่ 5-8-16-32-64 ชุด การจัดกับข้าวหรืออาหาร จะจัดตั้งแต่ 5 อย่าง (รวมข้าว) ถึง 8 อย่าง (รวมข้าว) สำหรับการจัดวางถ้วยสำหรับใส่ข้าวในมีความแตกต่างกัน คือ ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตึ้ง และศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะวางถ้วยจำนวน 36 ถ้วย ตะเกียบ 36 คู่ ถือเป็นการเลี้ยง 36 ชุนพล ซึ่งศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะมีข้อพิเศษอีกอย่างคือ มีการวางถ้วยจำนวน 5 ถ้วยไว้ตรงกลางเสื่อเพื่อเลี้ยงหัวหน้าทหารทั้ง 5 ทิศแยกต่างหาก ตรงกันข้ามกับศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตึ้งห้วยยอดซึ่งวางถ้วยเพียงจำนวน 32 ถ้วย ตะเกียบ 32 คู่ เนื่องจากจำนวนประชาชน และผู้มากินเจที่อาศัยอยู่ในอำเภอห้วยยอดมีจำนวนน้อยกว่าเมืองตรัง ด้วยเหตุนี้เมืองตรังจึงต้องมีทหารฟ้าที่ได้ทำการวางกำลังให้ดูแลความเรียบร้อยตลอดเทศกาลกินเจจำนวนมากเพราะต้องทำงานหนักกว่า
2. ความแตกต่างเรื่องเครื่องต้มที่ใช้ประกอบพิธีกรรม ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามใช้น้ำชาเทใส่ถ้วยในการประกอบพิธีกรรม แต่สำหรับศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตึ้งใช้เหล้า เนื่องจากเชื่อว่าทหารมีทั้งดีและเลว การที่ทหารดื่มเหล้าจะมีแรงในการทำงานมากกว่าน้ำชา แต่ทางศาลเจ้าพ่อหมื่นรามเชื่อว่าเนื่องจากเป็นเทศกาลกินเจจึงใช้เครื่องต้มที่เป็นเจด้วย
3. ความแตกต่างเรื่องการจัดสิ่งของประกอบพิธีกรรม ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามจะมีถ้วยใส่ประทัด และมีการปักธูป 1 ดอกในหม้อที่ใส่อาหาร แต่ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตึ้งห้วยยอดและศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยตึ้งไม่มีการวางถ้วยใส่ประทัด และในหม้ออาหารมีเพียงยันต์กระดามที่พระผู้ทำพิธีวางไว้เท่านั้น (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 การประกอบพิธีโซกุนหน้าลานศาลเจ้า

3. ความแตกต่างเรื่องการจัดชุดชบวนพระออกเที่ยว ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยต้งกับศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอดมีการจัดชุดชบวนพระออกเที่ยวเหมือนกัน มีทั้งหมด 7 ชุดชบวน ประกอบด้วย ชุดเปิดทาง ชุดชบวนธง ชุดชบวนกลอง ชุดเกี้ยวเล็กของลิ่งคักดีลืทธิ ชุดร่างทรงพระฝ่ายบู ชุดพระกั๋วอ๋อง และชุดพระกวนอิม สำหรับศาลเจ้าพ่อหมื่นรามประกอบด้วย 6 ชุดชบวน ประกอบด้วย ชุดเปิดทาง ชุดชบวนธง ชุดชบวนกลอง ชุดพระกั๋วอ๋อง ชุดร่างทรงพระฝ่ายบู และชุดเกี้ยวเล็กของลิ่งคักดีลืทธิ

6. พิธีสะเดาะเคราะห์

ในพิธีสะเดาะเคราะห์ จะมีหลายรูปแบบเช่นการลุยไฟ การเดินข้ามสะพานพระเคราะห์ หรือการไต่บันไดมิด

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องพิธีลุยไฟ พิธีลุยไฟหรือเรียกว่า โกยโหย จะทำในวันขึ้น 6 ค่ำ หลังจากการออกเที่ยว เชื่อกันว่าให้พระเก็บสิ่งสกปรกชั่วร้ายผ่านไฟ เปรียบได้กับการอาบน้ำของเทพเจ้า ซึ่งเทพเจ้าจะอาบไฟ สมัยก่อนศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอดมีพิธีลุยไฟ แต่ปัจจุบันไม่มีพิธีกรรมนี้ เนื่องจากการคมนาคมศาลเจ้าได้เปลี่ยนไปทุกปี และเพื่อให้เหมาะสมกับการกินเจ จึงหยุดกิจกรรมที่บันเทิง และกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุเลือดออก ขณะเดียวกันก็ไม่มีพิธีนี้ในศาลเจ้าท่ามกั๋งเอี้ย ศาลเจ้าพ่อหมื่นราม และศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยต้ง ศาลเจ้าพ่อหมื่นราม และศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอด มีเพียงพิธีเดินสะพานพระเคราะห์ ในขณะที่ศาลเจ้าพ่อกั๋วอ๋องเอี้ยต้งมีการเดินข้ามสะพานพระเคราะห์ และพิธีไต่บันไดมิด

7. พิธีส่งเทพเจ้าหรือพระอิศวร

ตอนกลางวันของวันขึ้น 9 ค่ำ เทพเจ้าจะเข้าทรงเพื่อทำพิธีส่งพระอิศวร ส่วนกลางคืนจะมีพิธีส่งเทพนพเคราะห์ (พระกั๋วอ๋อง) และเทวดาทั้งปวง (ยกเว้นพระที่ต้องทำหน้าที่)

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องการแต่งกายของสาธุชนที่จะไปส่งพระ ศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ห้วยยอด และศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยต้ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชาย จะแต่งกายด้วยชุดขาว มีการพับขาทางเกดด้านซ้ายขึ้นมาจำนวน 3 พับ เพราะเชื่อว่าการกินเจคือการที่สาธุชนอยู่ในเรือลำเดียวกัน โดยมีเสาเต็งโกเป็นสัญลักษณ์แทนเสากระโดงเรือ ดังนั้นการไปส่งพระ ซึ่งต้องไปส่งที่ท่าหน้า จำเป็นต้องแต่งกายเพื่อเตรียมพร้อมกับการป้องกันเหตุทางน้ำที่จะเกิดขึ้น จะสะดวกในการว่ายน้ำขึ้นฝั่ง

2. ความเหมือนเรื่องความเชื่อของคำว่า “ส่งพระ” ยุคเริ่มแรกของการจัดพิธีกินเจผู้คนจะใช้คำว่า “ส่งเคราะห์” หมายถึง การนำสิ่งที่ไม่ดี ไปทิ้งลงแม่น้ำในวันสุดท้ายของการกินเจ แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงคำเรียกเป็นคำว่า “ส่งพระ” เพราะหากยังคงใช้คำเดิม

คือ “ส่งเคราะห์” ก็จะไม่มีการชชนตามไปส่งที่แม่น้ำด้วย จึงทำให้ศาลเจ้าขาดแรงงานคนในการหามเกี้ยวเล็ก และอุปกรณ์ต่างๆ ตลอดทั้งการช่วยเหลือต่างๆ ขณะประกอบพิธี สาเหตุที่สาธุชนไม่ตามไปส่งพระ เนื่องจากพวกเขาเกรงว่าตนเองจะได้รับเคราะห์ของผู้อื่นไปด้วย ซึ่งจะทำให้ตนเองและครอบครัวทำสิ่งใดก็มิอาจพบกับเจริญราบรื่นได้ ดังนั้นปัจจุบันนี้แต่ละศาลเจ้าจึงใช้คำในพิธีกรรมนี้ด้วยคำเรียกอันเดียวกัน คือคำว่า “ส่งพระ” เพื่อให้เกิดความหมายที่เป็นมงคลกับผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมดังกล่าว

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องสถานที่สำหรับใช้ส่งเทพเจ้า ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยต้งและศาลเจ้ากั๋วอ๋องโตเต่ห้วยยอดจะไปส่งพระที่แม่น้ำ แต่สำหรับศาลเจ้าพ่หมื่นรามจะส่งพระที่หน้าศาลเจ้า ศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยเมื่อทำพิธีที่ศาลเจ้าเสร็จแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องจะไปส่งพระกั๋วอ๋องเอี้ยที่แม่น้ำท่าจีนจังหวัดตรัง เนื่องจากพระกั๋วอ๋องเอี้ยมาทางเรือ และมาขึ้นฝั่งที่อำเภอกันตัง จึงมีการกินเจที่นี่เป็นพื้นที่แรก ศาลเจ้ากั๋วอ๋องโตเต่ห้วยยอดจะส่งพระที่คลองท่าโด ซึ่งคลองท่าโดจะไหลไปบรรจบกับแม่น้ำท่าจีนเช่นกัน เมื่อทำการส่งพระทางเรือเสร็จแล้วก็จะปิดเครื่องยนต์ของเรือ และให้เรือไหลตามสายน้ำกลับเข้าฝั่ง ศาลเจ้าพ่หมื่นรามมิได้ส่งพระเหมือนสองศาลเจ้าข้างต้น สำหรับศาลเจ้าพ่หมื่นรามนั้นการทำพิธีส่งพระจะอยู่ที่ศาลเจ้า การปิดไฟที่ศาลเจ้าในวันสุดท้ายหลังจากทำพิธีเสร็จ ถือว่าเป็นการส่งพระเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ส่วนศาลเจ้าท่ามกั๋วเอี้ยไม่มีพิธีการส่งพระ เนื่องจากที่ศาลเจ้านี้ไม่มีร่างทรงขององค์เทพ

2. ความแตกต่างเรื่องข้อปฏิบัติหลังเสร็จสิ้นพิธีส่งพระที่ศาลเจ้าของสาธุชน ศาลเจ้ากั๋วอ๋องโตเต่ห้วยยอด เมื่อทำพิธีส่งพระที่ศาลเจ้า สาธุชนที่ไม่ไปกับขบวนจะส่งที่ประตูศาลเจ้า และจะเดินกลับศาลเจ้า โดยไม่ย้อนหันไปมองและไม่มีการคุยกันระหว่างทางกลับจนกว่าจะมีการล้างมือล้างเท้าเสร็จแล้ว ด้วยเชื่อว่าระหว่างทางเดินกลับอาจมีดวงวิญญาณที่ไม่ดี หรือสิ่งที่ไม่ดีติดตามมาด้วย ดังนั้นต้องใช้น้ำล้างให้สะอาดก่อน ถือเป็นการล้างสิ่งไม่ดีออกจากร่างกาย จึงจะเริ่มสนทนาได้ สำหรับศาลเจ้ากั๋วอ๋องเอี้ยต้งเมื่อผู้คนที่ไปส่งพระที่แม่น้ำท่าจีนได้ทำพิธีส่งพระเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการอาบน้ำ ผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าที่ศาลเจ้า โดยจะใส่เสื้อผ้าสีสดใสเดินทางกลับที่พักของตน ด้วยเกรงว่าเคราะห์หรือสิ่งไม่ดีจะติดตัวตนกลับมา

8. พิธีลงเสาเต็งโกและพิธีโชกุนควา

พิธีลงเสาเต็งโกจะทำการในช่วงสาย และทำพิธีเลี้ยงทหารฟ้า (พิธีโชกุน) ด้วยอาหารคาวกระจายพลทหาร และปิดศาลเจ้าชั่วคราว เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีในเทศกาลกินเจ

ความเหมือนของพิธีกรรม

1. ความเหมือนเรื่องอาหารที่ใช้ในพิธีกรรม อาหารที่ใช้ในพิธีโซกุนควาจะประกอบด้วย ข้าวและกับข้าว ซึ่งเป็นอาหารคาวจำนวน 5 อย่างที่มีไข่แกงเผ็ด เนื่องจากชาวจีนไม่กินเผ็ด ในที่นี้หมายถึงเทพเจ้าและทหารทั้งหลาย อาหารที่นิยมใช้ในพิธีกรรมส่วนมาก ได้แก่ อาหารประเภท ต้มและผัด อาหารที่ขาดมิได้คือ บะหมี่ และโอตาว เนื่องจากเป็นอาหารหลักของชนพลทหารฟ้า หากไม่ได้มีการตั้งอาหารทั้งสองอย่างนี้จะทอดไม้เสี่ยงทายไม่ผ่าน

ความแตกต่างของพิธีกรรม

1. ความแตกต่างเรื่องการจัดกรกับเสาดั้งโก เมื่อได้ทำการลงเสาดั้งโกเสร็จแล้ว กรรมการของศาลเจ้าหมื่นรามก็จะนำธงที่ผูกบนยอดเสาดั้งโก พร้อมทั้งกิ่งไผ่มาประมุขชาย ผู้ที่ศึกษาเรื่องพระและเขียนพระก็จะเข้ามาประมุขข้อ และจะมีผู้มีแรงศรัทธาและกำลังทรัพย์ มาประมุขเพื่อเก็บบูชาให้เป็นสิริมงคลต่อการค้า ต่อครอบครัว แตกต่างจากศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต้ เต๋ห้วยยอด ซึ่งจะให้สาธุชนเข้ามาเก็บกิ่งไผ่ เพื่อนำไปบูชาได้ตามอัธยาศัย

2. ความแตกต่างเรื่องการวางของไหว้หน้าแท่นเทพเจ้าและลึงค์ดีลิตี ศาลเจ้า กั๋วอ๋องไต้เต๋ห้วยยอด หลังจากเสร็จสิ้นพิธีลงเสาดั้งโก พิธีโซกุนควา คือการนำกับข้าวอาหาร คาวมาตั้งเลี้ยงให้ทหารฟ้าที่ได้ทำหน้าที่ตรวจดูความเรียบร้อยตลอดเทศกาลกินเจ การทำ โซกุนควานี้ทำให้พระไต้แปะกิมแซ พระเล่ง กวนไต้เต๋ และพระจุงซือโทเซียน ดังนั้นหน้าแท่นไหว้ ของพระเหล่านี้ก็จะตั้งซาแซ คือ อาหารคาว 3 อย่าง ได้แก่ ไก่ เนื้อหมู และปลาหมึก ทาง ศาลเจ้าจะทำพิธีเลือกประธานดำเนินงานพิธีกินเจ ฟ่องานหรือเจี๋ยหล่อจู้ในปีถัดไป เมื่อประกอบ พิธีกรรมเสร็จก็จะเชิญญาติโยมผู้มาร่วมงานไปรับประทานอาหารคาวที่โรงเลี้ยง ถือเป็นการ เลี้ยงผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้า อาทิ ฮวดซู กรรมการศาลเจ้า และผู้ที่เกี่ยวข้องในการช่วยให้งาน กินเจสำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้เลี้ยงอาหารคาวทหารฟ้าไปแล้ว ก็มาถึงการเลี้ยงอาหาร คาวคนบ้าง

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้พบว่า มีความเหมือนและแตกต่างด้านพิธีกรรมในเทศกาลกินเจของศาล เจ้าจีน จังหวัดตรัง ซึ่งมีทั้งหมด 8 พิธีกรรมใหญ่ๆ โดยพิธีกรรมที่มีความแตกต่างมีเพียง 1 พิธีกรรม ได้แก่ พิธีสะเดาะเคราะห์ และพิธีกรรมที่มีทั้งความเหมือนและแตกต่างกันมีทั้งหมด 7 พิธีกรรม ได้แก่ พิธีปลุกพระคมประชากรทั้ง 12 นักษัตร พิธีป้ายตัว พิธีขึ้นเสาดั้งโก พิธีปางเอี้ยและพิธี โซกุน พิธีพระออกเที่ยว พิธีส่งเทพเจ้า พิธีลงเสาดั้งโกและพิธีโซกุนควา โดยความเหมือนและ แตกต่างที่ปรากฏนั้นล้วนเกี่ยวข้องในด้านบุคคล ได้แก่ ร่างทรง ฮวดซู และสาธุชนผู้เข้าร่วม ในพิธีกรรม ด้านเวลา ได้แก่ ระยะเวลาเปิดปิดศาลเจ้า ช่วงเวลาประกอบพิธี ด้านสถานที่ ได้แก่

ตำแหน่งการจัดวางสิ่งของการขุดหลุม การปักธง และด้านข้อปฏิบัติ ได้แก่ การแต่งกายของ ร่าทรงสวดซู และสาธุชนผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม สิ่งของไหว้ และความเชื่อต่างๆ เป็นต้น ความเหมือนและแตกต่างของพิธีกรรมเหล่านี้สืบเนื่องจากแต่ละศาลเจ้าบริหารงานโดยกลุ่ม ชาวจีนต่างภาษา อาทิ ศาลเจ้าท่ามก้งเยี่ย บริหารงานโดยกลุ่มชาวจีนแคะ ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ย และศาลเจ้ากิวอ่องไต้เต้ห้วยยอดบริหารงานโดยกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยน ศาลเจ้าพ่อหมื่นรามบริหาร โดยกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนต่างภาษามีชนบ ความเชื่อ และการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงส่งผลให้พิธีกรรมในเทศกาลกินเจจึงมีความแตกต่างกันด้วย ดังเห็นได้จากการจัดกิจกรรมใน เทศกาลกินเจของชาวจีนแคะในศาลเจ้าท่ามก้งเยี่ยจะไม่ค่อยเอิกเกริก อาจเรียกว่าเป็นเทศกาล กินเจที่เน้นการปฏิบัติและใช้ระยะเวลาไม่มากเหมือนกับศาลเจ้าอื่น เพราะนิสัยของชาวจีนแคะ เป็นผู้สันโดษ รักความสงบ เทพเจ้าหลักที่เป็นที่เคารพภายในศาลเจ้าท่ามก้งเยี่ย คือ องค์ ท่ามก้งเยี่ย ซึ่งมีประวัติเป็นชาวจีนแคะเช่นกัน ชาวจีนฮกเกี้ยนได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้มี ความประณีต มีความละเอียดอ่อนในการดำรงชีวิต สังเกตได้จากอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ ในพิธีกรรมล้วนสื่อความหมายทั้งสิ้น การจัดวางอาหารเช่นไหว้ การจัดชบวนพระออกเที่ยว มีการให้ความสำคัญทุกขั้นตอนและทุกรายละเอียดในกิจกรรมกินเจ เนื่องจากชาวจีนฮกเกี้ยน เชื่อว่าการประดิษฐ์อาหาร หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับองค์เทพต้องทำด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่ เพื่อจะได้รับอานิสงส์ ด้วยเหตุนี้ศาลเจ้ากิวอ่องเอี้ยตรัง และศาลเจ้ากิวอ่องไต้เต้ห้วยยอด ซึ่งบริหารงานโดยกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนจึงเป็นที่โจษจันของสาธุชนที่เข้าร่วมเทศกาลกินเจว่ามีความ เข้มงวดและเคร่งครัดสูง สำหรับชาวจีนแต้จิ๋วเป็นชาวจีนที่มีพื้นฐานทางด้านการค้าขาย ด้วยบุคลิกและลักษณะของพ่อค้า จึงทำให้มีการบริหารจัดการที่คล่องแคล่ว กิจกรรมในเทศกาล กินเจของศาลเจ้าพ่อหมื่นราม ค่อนข้างมีความยิ่งใหญ่ เห็นได้จากพิธีกรรมในวันพระออกเที่ยว มีการเดินทางออกโปรดสาธุชนในต่างอำเภอ ชาวจีนแต้จิ๋วเชื่อว่าหากได้ทุ่มเทกำลังทรัพย์และ กำลังกายต่อองค์เทพแล้วจะทำให้กิจการการค้ารุ่งเรืองขึ้น ประเด็นข้างต้นสอดคล้องกับพรพรรณ จันทโรนานนท์ (2551) ซึ่งได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ศาลเจ้าเป็นสถานที่ประดิษฐานเทพเจ้าและ ประกอบพิธีตามประเพณีของบรรพชนจีนแต่ละภาษาถิ่น ตามระบบความเชื่อเดิมและประเพณี โบราณที่ยึดถืออย่างเคร่งครัด โดยจะมีความเหมือนหรือแตกต่างขึ้นอยู่กับกาปฏิบัติสืบต่อจาก บรรพชนของตน

ปัจจุบันความเชื่อและความศรัทธาของผู้คนที่มต่อพิธีกรรมในเทศกาลกินเจมีจำนวน เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับปัญญา เทพสิงห์ (2542) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่าชาวจีนส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่น ในแนวทางการดำรงชีวิตอย่างบรรพบุรุษ ยึดถือคติความเชื่อของตนอย่างเหนียวแน่น และ ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมายาวนาน

ดังนั้นพิธีกรรมจึงกลายเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และสร้างความสบายใจให้แก่ผู้คนที่นับถือ เป็นครรลองในดำเนินชีวิตที่ยังดำรงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กึ่งแก้ว อรรถการ. (2527). *“ลักษณะพิธีกรรมในสังคมไทย”* ในเอกสารการสอนชุดวิชาไทยศึกษา : อารยธรรม หน่วยที่ 6-11. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปัญญา เทพสิงห์. (2542). *รูปแบบศาลเจ้าและวัดจีนในเทศบาลนครหาดใหญ่*. รายงานการวิจัย ภาควิชาสารัตถศึกษา. สงขลา : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ผาสุก มุทธเมธา. (2535). *คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2551). *ศาลเจ้าและวัดจีนในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2532). *สังกับพิธีกรรม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

บุคคลานุกรม

ชัยฤทธิ์ จำปา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ 64/1 หมู่ 3 ตำบลนาตาล่วง อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2558.

ธีรวัฒน์ ฝั้นเชียร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ 58 ถนนบ้านโพธิ์ ตำบลทับเที่ยง จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2558.

พิสิษฐ์ เกตุแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศาลเจ้ากั๋วอ๋องไต่เต่ ห้วยยอด อำเภอยะยง จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2557.

สงวน กิตติเชษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ 136/1 ถนนสถานี ตำบลทับเที่ยง อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2557.

สายันท์ ก้องกิตติไพศาล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ 55/1 หมู่ 8 ซอยวังหลัก ตำบลห้วยนาง อำเภอยะยง จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2557.

เอกอนันต์ สวัสดิวัฑฒ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, เกตมาตุ ดวงมณี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ 20/27 ถนนเฉลิมปัญญา ตำบลทับเที่ยง อำเภอมะนัง จังหวัดตรัง เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2558.